

Joensuun Vesi -liikelaitoksen lausunto kaupungin talouden sopeutustyön suunnitelmaan

JVJK 16.05.2024 § 24
507/00.01.06/2024

Kaupunginhallitus on 15.4.2024 § 138:ssä päättänyt pyytää lausuntoa lautakunnilta, Joensuun Vesi -liikelaitoksen johtokunnalta, seudulliselta joukkoliikennejaostolta sekä henkilöstö- ja työllisyysjaostolta lausunnot talouden sopeutustyön keinovalikoimasta omaa toimialaa koskevien toimenpiteiden osalta. Lisäksi nuorisovaltuustolle sekä vanhus- ja vammaisneuvostolle annetaan mahdollisuus lausua asiasta. Lausunnot tulee toimittaa kaupungin kirjaamoon viimeistään to 23.5.2024 klo 12:00 mennessä.

Kaupungin talous heikkenee kuluvana vuonna voimakkaasti sote-uudistukseen liittyvien väliaikaisten kuntataloutta vahvistavien vaikutusten poistuessa. Samanaikaisesti menot kasvavat. Kaupungin talous painuukin alijäämäiseksi jo vuodesta 2024 alkaen ja alijäämä uhkaa kasvaa tulevana vuosina ilman toimenpiteitä. Taloussuunnitelmakauden sopeutustarpeen suuruudeksi on arvioitu 20–25 milj. euroa.

Talouden mittava sopeutustyö käynnistyi loppuvuodesta 2023. Vuoden 2024 talousarvio sisältää nettomenojen kasvua hidastavia toimenpiteitä, mutta tavoitteeksi asetettiin, että laajempi talouden sopeutustoimenpiteiden kokonaisuus valmistuu maaliskuun loppuun mennessä. FCG Oy on avustanut kaupunkia sopeutustoimenpiteiden kokonaisuuden valmistelussa.

Esitys sisältää menoja alentavia tai tuloja lisääviä toimenpiteitä yhteensä vajaalla 19 milj. eurolla. Lisäksi esitykseen sisältyy kertaluontoisia taloutta vahvistavia toimenpiteitä.

Kaupunginvaltuuston on määrä päättää talouden tasapainon varmistavista linjauksista ja toimenpiteistä kokouksessaan 17.6.2024. Esitys etenee kaupunginvaltuuston päätettäväksi omistajaohjausjaoston (27.5.2024) ja kaupunginhallituksen (3. ja 10.6.2024) kautta.

Ehdotus keinovalikoimaksi on esitetty pykälän liitteenä. Esitys sisältää sopeutusprosessien aikana julkaistun aineiston sekä lopullisen keinovalikoiman.

Joensuun Vesi -liikelaitosta koskevia sopeutustoimenpiteitä:

1. Palvelujen tuottamisen ja palvelujen järjestämistavan kohdalla on esityksessä todettu, että seinien sisällä tapahtuvaa toimintaa on mm. Joensuun Veden puhtauspalvelut. Liikuntapaikkojen puhtauspalvelujen kanssa sen todetaan muodostavan 8 henkilön kokonaisuuden ja 260 000 euron henkilöstökustannuksen.

Esityksen yhteenvedossa todetaan, että palveluiden toiminnallinen yhdistäminen kaupunkiorganisaation sisällä toisi hyötyjä sekä palvelulaadussa että -varmuudessa. Lisäksi mainitaan, että laajemmalla henkilöstöresurssilla voidaan palveluiden järjestäminen turvata nykyistä taloudellisemmin ja vaikuttaa henkilöstökustannuksiin (erityisesti erilliskorvausten määrä) esimerkiksi työnjohdon ja suunnittelun resurssien yhdistämisellä sekä päivystys- ja varallaolojärjestelyillä.

Joensuun Vedellä on yksi laitoshuoltaja, jonka tehtäväkokonaisuuteen kuuluu Muuntamontie 5 ja 6 tilojen puhtauspalveluista huolehtiminen sekä verkostojen ja vedentuotannon osalta työvaatteiden ja siivous- ym. tekstiilien pesu ja huoltaminen. Lisäksi laitoshuoltaja suorittaa puhtauspalveluita vedentuotannon vedenkäsittelylaitoksilla. Vedenkäsittelylaitoksilla tehtäviä töitä lukuun ottamatta, vuosilomien aikaiset sijaistukset on hoidettu yhteistyössä Polkan kanssa tai ostopalveluna.

Vedentuotannossa, niin tilojen puhtauden kuin työntekijöiden käyttämän varustuksen osalta on ensiarvoisen tärkeää, että kyseiset palvelut toteutetaan hygieenisesti erityistä tarkkavaisuutta noudattaen ja huolehditaan kaikessa toiminnassa riittävästä puhtaustasosta. Lisäksi on huomioitava, että vedenkäsittelylaitoksilla omaan henkilökuntaan kuulumattomilla ei ole yksityiskäyttöoikeutta. Keinovalikoimassa mainituilla laajemmilla henkilöstöresursseilla ei katsota saavutettavan em. turvallisuustavoitetta nykyistä kustannustehokkaammin.

2. Tulojen lisäämisen kohdalla on esityksessä mainintana hulevesimaksun käyttöönotto, jolla arvioidaan saavutettavan noin 500 000 euron vuosittainen tulo vuodesta 2025 lähtien. Lisäksi on lyhyt maininta, että maksu tulisi asemakaava-alueiden kiinteistöille (omakotitalo 40 €/v, muut kiinteistöt kerrosalan mukaan).

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistöllä muodostuvien hulevesien hallinnasta. Kunta vastaa tarpeellisten hulevesien hallinnan palveluiden järjestämisestä asemakaava-alueilla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mikäli hulevesiä ei voida hallita kiinteistöllä, on kunnan ryhdyttävä toimenpiteisiin tarpeellisen palvelun järjestämiseksi. Kunnan järjestämisvelvollisuus ei poista kiinteistön vastuuta kiinteistöllä syntyvistä hulevesistä. Kiinteistön omistajan tai haltijan on johdettava hulevedet kunnan hulevesijärjestelmään, jos niitä ei pystytä imeyttämään kiinteistöllä tai johdeta vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkostoon.

Kunta voi täyttää hulevesien hallinnan järjestämisvelvollisuutensa toteuttamalla kunnan hulevesijärjestelmän. Lisäksi kunta voi antaa huleveden viemäroinnin vesihuoltolaitoksen tehtäväksi erikseen määritellyllä alueella. Vesihuoltolaitos voi huolehtia ainoastaan huleveden viemäroinnistä, muusta hulevesien hallinnasta huolehtii kunta. Lainsäädännön mukaan vesihuoltolaitoksen huolehtimisvastuulle voidaan vesihuoltolain nojalla antaa vain huleveden viemärointi. Vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkosto voi koostua vain putkiviemäreistä ja niihin kiinteästi liittyvistä avo-ojista. Siten esimerkiksi erilaiset viivytysaltaat ja muut viivytysrakenteet kuuluvat kunnan vastuulle ja kunnan hulevesijärjestelmään.

Joensuussa nykyisin Joensuun Vesi-liikelaitos huolehtii huleveden viemäroinnistä sekä siihen liittyvien rakenteiden ja laitteiden rakentamisesta ja ylläpidosta. Joensuun Vesi ja Joensuun kaupunki ovat sopineet hulevesirakenteiden kustannusjaosta vuonna 2016 laaditulla erillisellä sopimuksella. Joensuun Vesi-liikelaitos kattaa hulevesijärjestelmistä koituvat kustannukset jätevesimaksuilla ja hulevesien viemäroinnin kustannukset on eriytetty liikelaitoksen kirjanpidossa.

Kunta voi periä kunnan hulevesijärjestelmän vaikutusalueeseen kuuluvilta kiinteistöiltä kunnan hulevesimaksua. Kunnan hulevesimaksu on julkisoikeudellinen maksu, jolla katetaan kunnan hulevesijärjestelmän suunnittelusta, toteuttamisesta, käytöstä ja ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Kunta hyväksyy taksan, jossa esitetään hulevesimaksun perusteet. Maksua peritään kunnan hulevesijärjestelmän vaikutusalueeseen kuuluvilta kiinteistöiltä ja se on tasapuolisin, oikeudenmukaisin ja aiheuttamisperiaatteen mukainen tapa rahoittaa hulevesien viemärointiä ja kokonaishallintaa. Joensuun Vesi-liikelaitoksen käsityksen mukaan, jos hulevesimaksu päätetään ottaa käyttöön, niin kunnan pitää selvittää vuotuiset hulevesien hallinnan kustannukset, jotta tiedetään maksuilla kerättävän summan enimmäismäärä. Maksulla ei saisi tavoitella voittoa.

Hulevesimaksu on otettu käyttöön monissa kunnissa ja maksun määräytymisperusteita on käytössä monia. Hulevesimaksua voidaan periä, vaikka vesihuoltolaitos vastaisikin hulevesien viemäroinnistä erikseen määritellyllä alueella ja perisi vesihuoltolain mukaisia maksuja. Alueen kiinteistöjen omistajilta ja haltijoilta voitaisiin tällöin periä niin vesihuoltolaitoksen asiakasmaksuja huleveden viemäroinnistä kuin kunnan vuosittaista hulevesimaksuakin.

Nykyisin käytössä oleva malli, jossa Joensuun Vesi -liikelaitos on vesihuoltomaksuilla hoitanut huleveden viemärointiä, on jossain määrin johtanut osaoptimointiin, eikä huleveden mahdollisuuksia osana kaupunkirakennetta ole siten osattu hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla. Vaihtoehto, jossa kaupunki vastaa hulevesistä kokonaisuutena, tukisi paremmin maankäytön kehitystä. Tällöin hulevesien hallinnan kokonaisuus yleissuunnittelusta toteutukseen ja rahoituksen järjestäminen olisivat kaupunkirakennepalveluilla. Siirto ei suoraan aiheuttaisi kokonaiskustannusten kasvamista, vaan huleveden hallintaan liittyvien vastuiden keskittäminen loisi paremmat edellytykset huleveden hallinnan kehittämiseksi.

Hulevesiviemäriin liittyvä omaisuus siirtyisi Joensuun Vesi -liikelaitoksen taseesta kaupungin taseeseen ja kaupunki ottaisi samalla käyttöön julkisoikeudellisen hulevesimaksun siirtyvien hulevesivastuiden kustannusten kattamiseksi. Tällöin liikelaitoksen perimiä jätevesimaksuja tulisi samalla alentaa julkisoikeudellista hulevesimaksua vastaavasti tai ainakin arvioida sen vaikutukset maksujen tuleviin korotuspaineisiin pitkällä aikavälillä.

Kaikkien huleveden hallintaan liittyvän yhteistyön jatkaminen kaupunkirakennepalveluiden ja Joensuun Vesi -liikelaitoksen välillä olisi tärkeää mahdollisen hulevesiviemärintimuutoksen jälkeenkin. Lisäksi erityisen tärkeää on varmistaa kaupunkirakennepalveluiden riittävät resurssit hulevesimaksun käyttöönottoon, laskutukseen, asiakaspalveluun ja huleveden viemärointiin liittyvien tehtävien hoitoon.

Lisätietoja: Joensuun Veden johtaja Juha Lemmetyinen

Joensuun Veden johtajan päätösehdotus:

Joensuun Vesi -liikelaitoksen johtokunta päättää

antaa edelle kirjoitetun lausuntona talouden sopeutustyön keinovalikoimasta Joensuun Vesi -liikelaitosta koskevien toimenpiteiden osalta.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.